

TRTAKADEMİ

ISSN 2149-9446 | Cilt 05 | Sayı 09 | Ocak 2020 | Radyo: Dün, Bugün, Yarın

Ömer Madra

“Teknoloji fırsat yaratır ama seçim yaratmaz”

RÖPORTAJ

TRTakademi: *Radyo, neredeyse 100 yıllık geçmişi olan bir yayın aracı, siz radyo yayıncılığının tarihsel gelişimi konusunda ne düşünüyorsunuz? Özellikle 60'lı yıllarda İtalya, Fransa bir de Japonya'da örnekleri görülmeye başlanan bağımsız radyo hareketiyle ilgili neler söylersiniz? Bu işi yapanlar buna bağımsız radyo hareketi deseler de devletler açısından sorunlu olduğunu düşünenler de korsan yayın olarak adlandırıyorlar. Bu hareketle, hareketin gelişimiyle ilgili düşünceleriniz nedir?*

Ömer Madra: Radyo kavramının kendi içinde barındırdığı en önemli öğelerden bir tanesi, onun bir “müşterek” olması bence. Ormanlar gibi, meralar gibi, doğal parklar gibi radyo da bana ortak hayatımızın sağlıklı ve verimli bir biçimde sürmesi için önemli faktörlerden birisi gibi gelmiştir. Üniversite kütüphaneleri, kantinler gibi müşterek bir kullanım alanı sunuyor radyolar. Toplum hayatında olmazsa olmaz bir yerde olan, ortak varlığın korunması için vazgeçilmez olan unsurlardan bir tanesi de bana göre radyodur. Ben kişisel olarak ömrüm boyunca kitaplarla bolca zaman geçirmiş birisiyim, en rahat ettiğim yerler de genelde halk kütüphaneleridir, işte ben radyoyu da böyle bir şey olarak görüyorum.

İlk radyoculuk örneklerinden bazıları, devletin de kontrol altında tutmak isteyeceği, yurttaş hareketlerini destekleyen radyolar. Devletin kontrol altında, hatta tekelinde tutmak istediği bir şeydir radyo ama buna rağmen bağımsız radyolar da çıkmıştır – bunun ilginç örnekleri var tarihte. Biz de Açık Radyo olarak en başından beri bağımsız bir radyoculuk örneği olmaya çalıştık. Bu arada hemen söyleyelim: Bu söyleşiyi yaptığımız tarihlerde Açık Radyo olarak 25 yaşımıza girmiş bulunuyoruz. Yani radyo olarak 25. yayın yılımızdayız.

1990'ların ilk yıllarında, bir “Özel radyo problemi” vardı ülkemizde. Yani şöyle: Özel televizyonlar yayına başlamıştı ama radyolar konusunda bir sıkıntı yaşanıyordu. O dönemde “Radyomu İstiyorum!” diye de bir kampanya yapılmıştı, arabaların antenlerine siyah kurdeleler filan bağlanmıştı. Biz de işte o hareketin ardından kurulduk.

“Özel değil, özgür” sloganıyla yola çıkmıştık. Aslında bana sorarsanız, radyoyu en iyi ifade eden kavram ya da tanımlardan birisi de “özgürlük alanı”dır. Açık Radyo'nun Haziran 1995 tarihli kuruluş manifestosunda “Amaçlar ve İlkeler”imizi açıklarken işte bunu, yani “Özel değil, özgür” olacağımızı ifade etmiştik. Hazır söz manifestodan açılmışken radyomuzun birkaç ana ilkesini daha aktarayım izninizle: “Tüm çıkar gruplarından bağımsız, ortak çabamızın ürünü, yayınları açısından demokratik, temel hak ve özgürlükleri savunan, görüntünün altındaki görüntüyü yakalamayı hedefleyen, hayatı bire bir ölçüde yansıtmaya özen gösteren, kültür ağırlıklı, sıra-dışı bir yayın formatına, ‘müzik, haber ve kişilik’ten oluşan benzersiz bir sese sahip bir radyo.” yayıncılığı ... yapmak üzere yola çıkmakta olduğumuzu ifade etmiştik.

Bendeniz eski bir insan hakları hukuku öğretimi üyesi olarak Birleşmiş Milletler gibi en büyük uluslararası kuruluşların kurucu metinlerinde yer alan “Amaçlar ve İlkeler” bölümü bizim küçük kuruluşumuzda da mutlaka olmalı diye düşünüyordum. Dolayısıyla, radyomuzun kuruluş aşamasında kurucu ortaklarımızla üzerinde tartışıp konuşarak mutabakata vardığımız bu temel noktaları belirtmeye özen gösterdik.

Dünyayı daha iyi bir yere götürmek isteyen insanların zihninde radyo çok önemli bir yer tutuyor. Radyonun ve radyoculuğun icat edilip en hızlı gelişmeyi gösterdiği ABD’de radyo yayıncılığının özünde caz, blues ve rock’n roll müzik akımları olduğunu sanıyorum. Plantasyonlarda ağır şartlarda çalıştırılan siyah kölelerin göklere yükselen haykırışı olarak yorumlayacağımız blues, onunla kaynaştırılan doğaçlamaların müziği olan caz ve bir şekilde bu ikisinin bir bileşimi olan, bu ikisinden kaynaklanan ama hemen sonra “bağımsızlaşan” ve coşan, gençliğin özgür sesi olan rock’n roll.

İkinci Dünya Savaşı’nın hemen sonrasında Nazilerin alt edilmesiyle birden ortalığa yayılan yeni özgürlük ortamında, ana-babalarından da bağımsız, özgürce hareket etmek isteyen, kendi başına buyruk olmak isteyen yeni neslin yarattığı müziklerdir bence bunlar. Özünde de yeni özgürleşen eski kölelerin çocuklarının yaratıcı şarkıları, gitarın elektrikli tınıları vardır.

1950’lerin sonuyla 1960’ların ortalarına kadarki dönemde, radyo yayıncılığı yeni hamlelere tanık oldu. Lüksemburg Radyosu (Radio Luxembourg) diye bir fenomen var mesela. Bu, özel bir yayındı. İngiltere’de kamu yayıncısı resmî BBC dışında özel radyo yayınına izin verilmediği için, başka bir ülkeden, Lüksemburg’dan yayın yapılırdı. Ama tüm yayın İngilizlerin işletim ve kontrolü altındaydı. Sadece yayında resmî denetime ve kısıtlamalara tâbi olmamak için buradan yapılırdı. Bir anlamda “korsan radyo” idi.

İngiltere’de NME ve ABD’de Billboard haftalık dergileri, pop müzik piyasasını yansıtan çok popüler basılı yayınlardı. 15-16 yaşındaki bizler, yani bu yeni “devrimci” müziğin delisi ergenler için Radio Luxembourg’a ilaveten bu yayınlar da vazgeçilmezdi. NME’yi bir akrabamız İngiltere’den, Billboard’u da bir arkadaşımızın dayısı Kanada’dan gönderirdi. Böylece biz de müzik piyasasını deli gibi yakından takip etme fırsatı bulurduk.

Ortamı anlatabilmek için bir örnek vereyim: Lüksemburg Radyosu’nu dinlerken bir şarkı dinledik, çok beğendik ve derhal kendi özel “İlk 20” listemizin 1 numarasına yerleştirdik. Söyleyen şarkıcı ya da grup kimse, onun adını radyonun cızırtısı yüzünden bir türlü duyamadık. Dolayısıyla, bizim “İlk 20” listesinde kafadan 1. sıraya yerleştirdiğimiz bu şarkıyı söyleyen grubun adı bir süre boş kaldı. Şarkının adı “Love Me Do” idi. Şarkı ilk çıktığında İngiltere’de ya da ABD’de hemen en üst sıralara gir-

medi. Ama biz hayran olmuştuk. Sonradan şarkıyı söyleyenin Beatles adlı yeni bir grup olduğunu öğrendik. Yani Beatles'ı dünyada ilk keşfedenlerden birisi bizmişiz! Ama bunu sonradan anladık tabii... Müzik radyoları o dönemde müthiş etkileyici bir yere sahipti yani!

İtalya'da felsefecilerin de içinde yer aldığı Radio Alice var, o da son derece önemli bir rol almıştır İtalya'nın demokratik dönüşümünde. Afrika'da bazı radyolar tek iletişim aracı olarak kullanılıyor, Kenya'da da seçimlerde oy hakkının kullanımıyla ilgili oldukça önemli bir rol almış radyolar var. Günün en önemli meselelerinden biri olan göçmen/mülteci meselesiyle ilgili yayın yapan bir radyo var İsviçre'de, Zürih Radyosu, 40 kadar göçmen orada görev alıyor ve benzersiz bir işlevi var. Radyonun bir soykırım aracı olarak kullanılması gibi kötü örnekler de var. 1994'teki Ruanda soykırımında bir radyonun oynadığı korkunç rolde olduğu gibi.

Bizim Açık Radyo olarak Haziran 1995'te yola çıkarken ilk cümlemiz "Eğlenemiyoruz"du. Radyo, televizyon, gazete ve dergiler sıkıcı ve vasatçı, hepsinden kuru gürültü çıktığı için kakofoniden başka bir şey doğmuyor. Kitle iletişim araçları gerçekten bir iletişimsizlik üretiyor diye başlamıştık söze yola çıkarken.

TRTakademi: *Eğlence denilince ülkemizde anlaşılan şey ile entertainment kavramı aynı şeye denk gelmiyor. Biz entertainment kavramını basit bir eğlence olarak görüyoruz ama onun dışında bir şey gibi duruyor. Siz "eğlenemiyoruz" dediğinizde biz bunu anladık.*

Ömer Madra: Hem evet, hem hayır. Biz kurulduğumuzda sahip olduğumuz deneyimler farklıydı. Radyo eskiden bir eğlence aracı olmanın ötesinde bir kültür yayıcı ve düşündürücü özelliği olan bir teknolojiydi. Rock'n roll da sadece eğlenmeye yönelik bir şey değil, kuşağın isyanı aslında, toplumsal dönüşümü anlatıyor. Entertainment sektörünün ana amaç olarak yönetici seçkinler tarafından toplumu kontrol altında tutmak için kullanıldığını da hesaba katmak lazım. 25 sene önce şu soruyu sormuşuz: "Radyo ne işe yarar?" ve cevaplamaya çalışmışız: "Radyo zihin tiyatrosunu kurmaya yarar."

Benim düzenli olarak Türk halk müziği dinlemek gibi bir alışkanlığım yoktu; dinlerdim ama özel olarak değil. Üniversite okumaya Ankara'ya gittiğimde Ankara Radyosu kanalıyla Neşet Ertaş'ın düzenli programını sürekli dinleme fırsatı buldum ve bu bende önemli bir değişiklik yarattı: Yazar ve oyuncu Ercan Kesal'ın bizim radyoda söylediği gibi, Neşet Ertaş bir anlamda Türkiye'nin en önemli bluescularından biri sayılabilir.

Belli bir fikri ve kültürü olan insanların buluşacağı bir platform sağlamaya çalışıyoruz. Bu insanları demokratik, özgür ve kaliteli bir mecra çerçevesinde bir araya getirmeye ve sağduyuya dayanan bir odaklaşmaya radyo getiriyor.

Bence Açık Radyo'nun da en belirleyici unsuru sayısız insanın merak edilen konularda gönüllü program yapması, dışarıda bıraktığımız fazla bir konu olduğunu zannetmiyoruz.

TRTakademi: *Açık Radyo'ya ve dünyadaki benzerlerine 60'lardaki bağımsız radyo hareketinin yeni bir versiyonu gibi mi bakmak lazım?*

Ömer Madra: Büyük ölçüde katılıyorum, evet. Bir çeşit gelenek sürdürücü diyebiliriz. ABD'de Pacifica Radio var, savaşa karşı çıkarak yayına başlayan bir radyo. Özgür düşünceyi yaymakta önemli bir etken olmuş, ondan sonra da günümüze kadar kaldı, bazı problemleri olsa da dallara ayrılarak dünyanın en iyi radyolarından ve televizyonlarından birisi olan Democracy Now'da ondan çıktı. Efsanevi radyocu Amy Goodman ve arkadaşları orada bu geleneği çok sağlam bir şekilde devam ettiriyorlar.

TRTakademi: *Neden radyo, neden gazete, televizyon kanalı veya internet sitesi değil? Hedeflediğiniz neyse bunu oluşturmak için niye radyo? Siz yazdığınız ve çevirdiğiniz kitaplarla da biliniyorsunuz, neden bir yayınevi açmadınız örneğin?*

Ömer Madra: Çok zor bir soru sordunuz, cevabını tam bilmiyorum. En doğrudan teması kurma imkânı verdiği için olabilir. Şimdi kime sorsanız söyleyecektir: hata yapmaya imkân vermeyen bir dinleyici kitlemiz var –bir hata olduğunda direkt telefonumuz çalar veya e-mail gelir, hatamızı hemen düzeltirler. İyi bir işe pek fazla övgü gelmez ama hata bağışlanmaz. Eleştirel düşünce önemli birşey!

TRTakademi: *Gençliğinizin dünyaya açılan penceresinin radyo olduğunu söylüyorsunuz. Oradan kalma bir yöntem mi radyo?*

Ömer Madra: Bu, özgürlükçü havanın solunacağı çok canlı bir hayat dolu bir mecra. Her gün, hatta her dakika başka bir şey konuşuluyor. İyi gazetenin örnekleri azaldı; radyoda bir hayat var ama yine de pek çok şeyde olduğu gibi bir zemin kaybı da var. Bu radyo, oğlumun fikriydi. Bir radyo programı yapalım dedik, olaylarla çağrışımlı olarak aklımıza ne geliyorsa çalalım diye düşündük. Gece Uçuşu ismini taktığımız bir program olsun, dedik. Gece Uçuşu'nun radyoculuk açısından da önemi var: Fransız yazar Antoine de Saint Exupéry aynı adlı uzun hikâyesinde, fırtınada kaybolan pilotu anlatıyor: Onu dünyaya bağlayan tek bir şey vardır, o da cılız bir radyo cızırtısıdır. Biz de öyle bir şey yapalım dedik, o sırada İzmir'de Radyoaktif diye bir radyo kurulmuştu. Oraya gidelim haftada bir program yapalım dedik, kabul ettiler ama sonra düşününce bize ağır geldi bu tempo. Bunun üzerine oğlum "Neden kendi radyomuzu kurmuyoruz?" dedi ve bu işe giriştik.

Benzeri bir radyo veya benzer ilkelerle hareket eden bir radyo var mı bilmiyorum ama bizimki çok acayip oldu, dünyanın ender bağımsız yayın organlarından biri hâline geldi Açık Radyo. 20. yılımızda yazdığımız bir yazıda “Bunca zaman kuyruğu dik tutmayı başardık.” diye yazdık. İşin özü müştereklerden geçiyor, bir avuç mütevazı insanın parklar, zeytinlikler, özgürlükler, demokrasi, adalet gibi ortak değerleri korumak için uğraştığı çaba bu “mini mucize”yi getirdi.

Ben buna sahiden küçük bir mucize olarak bakıyorum. 20. yüzyılda öyle görünüyordu ama şimdi daha da öyle görünüyor. Çalkantılı bir dünya ve Türkiye ortamından geçerken 25 yılı da idrak ettik. Çok da acayip rakamlar var, mesela 50. yayın dönemine 4 Kasım 2019’da başladık ve 212 programcımız var. Her hafta geliyorlar, kayıt gönderiyorlar veya telefonla bağlanıyorlar. Bu ekip 145 program yapıyor. Bazıları 2 dakikalık yapıyor bazıları da çok uzun. Yılda 1 kez yılın müzik albümleri seçmesi yapan da var. Bu benzersiz bir durum yaratıyor. Bugüne kadar 1.258 kişi yüzlerce farklı başlık ve temada toplam 1.142 program yapmış. Programcı dostlarımızın %99’u da gönüllü yapıyor bu işi. Bu bize büyük bir bağımsızlık veriyor.

ABD’li bir tarih profesörü bana, “145 programcıyla nasıl yürütüyorsunuz, zor olmuyor mu?” diye sormuştu. Ben de o ân ilk defa düşündüm ama cevabı da ânında buldum: “Hiç zorluğu yok çünkü herkes sorumluluk sahibi, kimse civıtmıyor ve mekamlarını bu radyo sayesinde herkesle paylaşıyorlar.” dedim.

9 yaşında bir çocuk, Radyomuzda uzun süre program yaptı. Çocuk kitapları üzerine “Beslenme Çantası” isimli bir program yapıyordu ve arkadaşlarıyla kitabı tartışıyorlardı. Çok komik ve harika bir programdı. Doğmamış bir çocuğa bile program yaptırmayı başardık: Bir anne adayını hamileyken annelik üzerine bir program yapmıştı 6 ay boyunca. O çocuk şu anda 22 yaşında. Sonuç olarak tekrar söyleyeyim, bağımsızlık çok önemli.

TRTakademi: *Destekçilerinizden bahsettiniz. Geleneksel medya ortamlarından olan radyo, televizyon, gazete gibi mecralar genel anlamıyla sermaye sahiplerinin kontrolünde oluyor. Dijital yayıncılıkta da bireysel bağımsızlığın önem kazanmaya başladığını görüyoruz. Bu süreç radyo yayınlarını nasıl etkiliyor?*

Ömer Madra: Bu konu hayati bir önem taşıyor. Bireysel sponsorluklar mümkün. Biz de bu sayede yıllar önce program destek projesini başlattık. İnsanlara “Tamamen ücretsiz olan bir yayını süreklilik arz etmesi için maddi olarak destekler misiniz?” dedik ve ummadığımız bir ilgiyle karşılaştık. Bunu 16 yıldır yapıyoruz. Müzisyenlerden, edebiyatçılardan, tiyatroculardan destekler aldık, bu süre boyunca her yıl bize destek olan 3-4 bin dinleyicimiz oldu. Giderlerimizin bir bölümünü programlarımıza sponsor olan dinleyicilerimizle karşılıyoruz ve bu bağımsız yayıncılık açısından büyük bir rahatlık getiriyor.

TRTakademi: *Biliyordunuz son dönemde Podcast diye tabir edilen bir yayıncılık anlayışı ortaya çıktı. Bu konuda siz neredesiniz? Dinleyici kitleniz kimlerden oluşuyor?*

Ömer Madra: Bir araştırma şirketinin (KONDA) Aralık 2018’de yaptığı dinleyici araştırması sonuçlarını incelediğimizde; Açık Radyo dinleyicilerinin radyoyla başka türlü bir bağ kurduğunu fark ettik. Demografik yapıya bakınca dinleyicilerimiz radyomuzu bir çeşit yol arkadaşı olarak sayıyorlar ve bu, hayati önem taşıyan bir unsur bence. Destek verenlerin yaşları genelde 33 yaş ve üstünde olsa da 33 yaş altının da tahmin ettiğimizden daha fazla bizi desteklediğini gördük. Genç kesimin bu ilgisi oldukça güzel, özellikle iklim krizi konusunda gençlerin ve çocukların destek olması inanılmaz bir şey. Dinleyici araştırmasında doktora yapan dinleyici kitlemiz %5, %92’si ise üniversite veya yüksek lisans bitirmiş görünüyor. Biz Açık Radyo olarak Podcast yayıncılığa da en erken geçerdik. Ve bunun güzel etkilerini de gördük. Bu ortamda da hatırı sayılır bir dinleyici kitlemiz var.

TRTakademi: *Az önce radyoculukta zemin kaybindan da bahsettiniz. Ülkemizde ve dünyada radyoculuğun dönüşüm süreçleri oldu. Ülkemizden örnek verecek olursak bu ülkede herkesin bir TRT’si vardır, istediği TRT’yi göremeyince eleştirir, bu her döneme mahsus bir şeydir. 1930’lu yıllarda bile neden daha fazla müzik yayıncılığı yapıyorsunuz diye radyo yayıncılığına yönelik eleştiriler var. Zamanın ruhu dediğimiz şartları okuyup buna göre yeniden şekillenmek ve bakış açısı oluşturmak gerekiyor. TRT’nin birçok dilde radyo yayını, televizyonları var, yani bir dünya markası. Siz radyonuzda yaptığınız işin bir alternatifinin olmamasını neye bağlıyorsunuz?*

Ömer Madra: Bence bunu kestirmek pek mümkün değil. Biraz önce bahsettiğim araştırma şirketinin araştırmasında “Açık Radyo’yu hangisi tarif ediyor?” diye bir soru var ve büyük farkla birinci sırada “Dünya ve Türkiye gündemine açık” cevabı çıkmış. Hangi önemli isimle, filozofla, yazarla, siyasetçiyle vb. radyoda mülakat yaparsak yapalım, son soru olarak “Dünya nereye gidiyor” sorusuna cevap arıyoruz ve son derece zihin açıcı cevaplar alıyoruz. Bu bana önemli geliyor, bu cevabın açık ara önde olması radyomuzun farkını ortaya koyan iyi bir unsur.

İkincisi de “Yeniliklere açık” cevabıydı, “Eğlenceli” şıkkı büyük bir farkla 5. sırada. “Gündemden kopuk” ve “Yüzeysel içerikli” diye cevap verenler de var ama pek az sayıdalar. Bu durumu izah edebilecek bir şey. İKSV festival izleyicileri arasında yapılan araştırmalara göre rakamsal olarak Türkiye’nin önde gelen radyolarından daha fazla klasik müzik dinleyicilerine hitap ediyoruz. Birinci sırada klasik, ikinci sırada caz, üçüncü sırada ise rock müzik dinleyicileri çıkması da gayet hoş.

TRTakademi: *Siz şöyle mi diyorsunuz, “Klasik ve caz müziği bu ülkede insanların hayatında yer alması konusunda radyo olarak önemli bir yerdeyiz.”*

Ömer Madra: Çok ukalaca ve iddialı gelmesinden korkarım ama öyle düşünüyorum. Dinleyicilerimizin, kültür, sanat, çevre ve ekolojiye büyük ağırlık verdikleri ortaya çıkıyor. Bu arada bu röportajın 25. yaşımıza denk gelmesi de çok hoş oldu, onu da ayrıca belirtmeme izin verin.

TRTakademi: *Biraz da radyonun kitlesel gücü üzerine konuşalım. Zaman zaman ülkemizde ve dünyada radyonun gücünün anlaşıldığı durumlar oluyor: Mesela İzmit depreminde insanlar sadece radyoyla iletişim kurma imkânı bulabilmişti. Bosna’da savaş sürerken Türkiye’de bu konuda yayın yapan nadir radyolardan birisi olduğunuzu söylediniz. Dünyada kitlesel farkındalık oluşturulmasını düşündüğünüz konular var, radyo bu anlamda nasıl bir işlev görüyor, siz bunu radyonuzda nasıl kullanıyorsunuz?*

Ömer Madra: Bu soru zor değil işte. Deprem konusunu belirtmeniz çok iyi oldu. Bizden başka kim vardı bilemiyorum ama 1999 depreminde ilk şoku atlattıktan sonra neredeyse ilk günden harekete geçtik ve ARDİM (Açık Radyo Deprem İletişim Merkezi) isminde bir yapı oluşturduk. 2 aylık bir süre boyunca net olarak yayın formatımızı iptal edip radyomuzu bir telsiz alıcı-verici cihazına dönüştürdük. Hepimiz günde yaklaşık 4 saat uyuyorduk ve 2 ay boyunca bu yayını sürdürdük. Hem yurt dışından hem de Türkiye’den uzmanlarla, gönüllülerle, depremedelerle, yardımseverlerle etkili ve etkileyici programlar yaptık. Bu yayınlar hem yardım anlamında hem de yardımlaşma anlamında epey etkili oldu.

TRTakademi: *Olağanüstü durumlarda nasıl bir yayıncılık yapıyorsunuz? Bosna’da, Irak’ın işgalinde ne yaptınız?*

Ömer Madra: Bunları dünyada da ülkemizde de en çok takip edenlerin ilk sıralarında geldiğimizi gururla söyleyebilirim. Deprem sonrasında “Çatlakları sıvama sıvama” gibi uyarıcı sloganlarımız vardı ARDİM’i birlikte kurduğumuz arkadaşlarımız da bununla ilgili “Altın Saatler” isimli bir programı 20 yıldır sürdürüyorlar! Bilgileniyor ve bilgilendiriyorlar.

Savaş durumlarına gelince: Yayına girdiğimiz yılda Bosna-Hersek’te savaş bitmemişti. Biz de her gün düzenli yayın yaptık. “Saraybosna Günlüğü” programında oradan bir ya da birkaç kişi, her gün bize orada neler olduğunu canlı yayında anlatıyordu. Aylarca sürdürdük bu yayını ve bu da yayıncılık farkımızı ortaya koyuyor.

Irak Savaşı’nda ise istila ve işgalden 17 ay öncesinde yayınlara başladık. Türkiye’den bir gazete haberinde görüp “Bu iş istilaya gidiyor!” dedik ve harekete

geçtik. Uzun bir süre hem sokaktan hem de bölgeden yayınlarla, olayı veriler ve yorumlarla takip etmeye çalıştık.

Açık Radyo'da, savaş ve barış haberleri elbette her gün yer alır ama onun dışında sayısız farklı konuda programlar düzenli olarak mevcuttur: tarih ve coğrafya, geze- gen ve gelecek, gelenek ve gelecek, iklim ve bilim, kentler ve kırlar, hayvanlar, ve- ganlık, medeniyetlerin yükselişi ve çöküşü, açık toplum ve düşmanları, demokrasi ve totaliterlik, ekoloji ve etik, kapitalizm ve karşıtları, Kızılderililer ve kovboylar, dünya çapında özgürlük, eşitlik ve çevre mücadeleleri, hukuk ve felsefe, edebiyat ve şiir, komedi ve trajedi, sinema ve tiyatro, aşk, göç, nöroloji, antropoloji, psiki- yatri, botanik, spor konularında programlar var. Gezegen sorunlarına sanıyorum dünyada bizim kadar merak ve ilgi gösteren yoktur.

TRTakademi: *Radyonun geleceğini nasıl görüyorsunuz? Bitiyor mu, evriliyor mu? Bir de radyonun gücü, kitlesel farkındalık ve iklim değişikliğiyle ilgili ne söylemek istersiniz?*

Ömer Madra: Bunlar dünyanın en önemli soruları benim için. İkinci soru ise yer- yüzündeki herkes için birinci derecede önemli. 2016'da ABD'de Tarihçi Profesör Matthew Lasar'ın Radio 2.0 isimli kitabı yayımlandı ve bu sorunun cevabı o kitap- ta da var. Ben de nâçizane, yazarla aynı fikirdeyim. Kitapta, tahminlerin aksine, teknolojik gelişmelerin, podcast, YouTube gibi ürünlerin, radyonun pabucunu dama atamayacağı belirtiliyor. Yeni bir teknoloji çıkınca eskiler çöpe mi gidecek diye düşünülür ya hep? Öyle olmuyor işte! Profesör Lasar şöyle diyor özetle: "Te- levizyon radyoyu 1950'lerde dönüştürdü ama yok etmedi, radyo 2.0 yani yeni sürüm de farklı şekilde çıktı" diyor kitapta da. Topluluk radyoları (community ra- dio) kavramı ve uygulamaları, Amerika'da canlı bir şekilde devam ediyor; medya çeşitliliğine bağlı kalma geleneği de yüz yıllardır devam ediyor.

Yazarın önemle vurguladığı bir soru da şu: "Biz radyonun nasıl bir geleceğinin olmasını istiyoruz diye sormalıyız kendimize." diyor. Ve ekliyor: "Radyo: 1.0 yani orijinal radyo, ön planda dinleyicilerin bulunduğu versiyondur, ikinci sürümse içe- riğin bireyselleştirilmesi ve dinleyicinin bir prodüktör olarak kendini ortaya koya- bilmesi, yani bir çeşit talk back, geri konuşma yapabilen bir radyodur. Ne radyo 1.0'ın ne de radyo 2.0'ın teknolojiyle ilgisi yoktur. Teknoloji fırsat yaratır ama se- çim yaratmaz. Seçimi yapacak olan toplumlardır."

Bence bunlar önemli tespitler. Ben ve çalışma arkadaşlarım bu fikirdeyiz. Temel me- sele değerlerdir. Ve biz hangi değerleri korumaya çalışıyorsak radyo işte asıl o işe yar- yor. Aslında bugün insanlık olarak konuşacağımız tek bir konu var, o da iklim krizi. Asıl kaygı duyulacak şey, kendimizi ve gezegenimizi nasıl koruyacağımız. Çevre hareketi

büyük bir ivme kazandı. Temmuzda BBC’de çevre editörü McGrath tarihî bir yayın yaptı: “12 yılımız mı var gezegeni kurtarmak için” sorusunu sordu. Bir şey yaptık yaptık, yoksa 12 yıl sonra yıkım kontrolden çıkabilecek. Bilim dünyasının bu tespitini objektif olarak aktardıktan sonra BBC çevre editörü bir ekstra haber-yorum daha yaptı:

Şimdi daha da kötü bir konu söyleyeceğim, “İklim değişikliğini durdurmak, kontrolden çıkmasını engellemek için bilim dünyası 12 yıl diyor ama gelin, bunu 18 ay yapalım!” diye bir bilimsel tahmini de yayınladı.

Korkmak için çok fazla sebep var, Açık Radyo’da iklim krizine ilişkin olarak en az 22 yıldır yoğun bir şekilde, hatta gitgide yoğunlaşarak yayın yapıyoruz; ama şu anda o kadar yoğun bir yayın trafiği var ki bizi bile aşıyor, raporları ve haberleri izlemekte zorlanıyoruz. Bu sene bu durumu düzeltemezsek yeni doğmuş bebeklerin sağlığı da tehlikeye girecek artık “Uzatmaları oynuyoruz”.

“Winter is Coming” diyen meşhur TV dizisi var ya? Dünyanın önde gelen tarihçilerinden biri “Kış gelmiyor, yangın çağına hazır olun.” diyor.

Kutupların yanmasına inanabilir misiniz? Ama yanıyorlar. Buzlar eriyor, büyük yangınlar, seller dünyanın dört bir yanında aldı başını gidiyor. Bu durumda suçlular da net olarak ortada: Fosil yakıtların, yani o dev kömür, petrol ve gaz şirketlerinin sorumlu tutulmaları, hatta yargılanmaları lazım.

Sadece insanların ve bebeklerin değil gelecek nesillerin, böceklerin hakkını yiyorlar. Böceklerin %40’ı son elli yılda yok olmuş. Bu çöküş bitki ve gıda maddelerinin geleceğini de tehlikeye atıyor. Radyomuzda sürekli olarak bu krizleri işliyoruz.

Tek çare devrimci bir dönüşüm yaratmak için herkesin “Bir durun!” demesi. Dünyanın akciğerleri sayılan Amazon yağmur ormanları, bütün o muazzam biyolojik çeşitliliğiyle birlikte çöküşe girmek üzere ve bunu geri döndüremeyiz.

Çok az zamanımız kaldı ve bu dönüşüm için kendimizi zorlamalıyız ve durdurmalıyız yoksa çocuklarımız bize hesap soracak.

İşte radyomuzda bu büyük felaket, buna karşı direnen aktivistler, bütün bu meseleler üzerinde konuşuluyor. Dönüşüm yaratmamız şart.